

TỪNG LỚP HỌC TRÒ... (3)

(Tập ghi)

*Từng “lớp học trò”
bỏ ta đi như những giòng sông nhỏ
Ôi! Những giòng sông nhỏ! (...)
Nhìn lại mình, đời đã hoang vu!
(Mượn lời nhạc Trịnh Công Sơn).*

Qua tới bài thứ ba trong chủ đề “Tình Nghĩa Thầy Trò” rồi mà cái tật làm biếng vẫn cứ nằm trong óc. Do đó lại phải “ăn ké” Văn Thanh lần nữa, ghi xuống câu chuyện Hỏi-Đáp theo chức vụ “cô-giáo-dạy-Nhạc-làm-chơi-ăn-thiệt” của mình!

(Suy ngẫm hồi lâu mới nhận ra “từ đâu” có điều “làm biếng” lạ lùng ấy trong cái bản chất rất tôn quý Chử Nghĩa? Từ đâu mà hai bài viết Văn Thanh gửi dạo tháng 8 năm 1995 chỉ được tôi đọc một lần rồi cất vào học tủ, chứ không đưa lên tờ Văn Uyển do tôi điều hành 24 năm xưa?)

Câu đáp có lẽ phải diễn giải thế này:

*/ Nỗi đau sâu sắc theo sự quay lưng của “TNH-người-Bạn-Chử-Nghĩa” cuối năm 1995 đã làm tê liệt trong tôi mọi xúc cảm cần thiết. (Đừng quên tôi là một con người, lại là đứa nghệ sĩ có trái tim rất dễ vỡ!)

*/ Vì vậy, TẤT CẢ những ai và điều gì dính dáng đến TNH đều bị tôi xóa sạch sau cuộc hôn nhân gãy đổ (trong số có Văn Thanh).

*/ Tôi chủ trương: Thà QUÊN TIỆT còn hơn THÙ HẬN trong những lần bị phản bội từ bất cứ người yêu, người bạn, người thân hay người dung nào.

Ở loạt bài này, chỉ thấy “tôi cho hình ảnh Trần Thị Như Hà đã KHÔNG được vẽ ra bằng chính chữ nghĩa của một người thầy-âm-nhạc-nhà-văn từng được Như Hà thương yêu, quý trọng.”)

*/ Dù sao vẫn PHẢI đưa hai bài viết của Văn Thanh vào cùng chủ đề Tình Nghĩa Thầy Trò.

1/ Trước, để tạ lỗi muộn màng với Văn Thanh.

2/ Sau, lưu lại trong bộ tác phẩm Những Con Chử Dị Dàng đang viết một kỷ niệm về đứa học trò rất dễ thương từng hiện hữu trong quãng đời ngắn ngủi tôi “được Ông Trời NGÓ LẠI, ban cho một chút bình an như mọi con người bình thường chung quanh!”

□

VĂN THANH PHÒNG VẤN TTBG SAU BUỔI BIỂU DIỄN CỦA TRẦN THỊ NHƯ HÀ ĐÊM AUGUST 5/1995.

I. Văn Thanh hỏi:

“Đây là buổi tổ chức thứ 9 của chị. So với các buổi trước cũng do các nhạc sinh chị đảm nhiệm chương trình biểu diễn, xin cho biết những điểm khác nhau nổi bật, nếu nhớ được?”

I. TTBG đáp:

“Một cách rất tình cờ, tôi khởi sự dạy piano và violon ở San Jose vào giữa năm 1986 khi mới từ Âu Châu qua Mỹ. Sau một năm với lớp học trò đầu tiên, để khuyến khích các em và cũng là dịp trình diện cho phụ huynh biết sức học các em tiến bộ tới đâu, tôi đã theo đúng chương trình dạy ở Trường Quốc Gia Âm Nhạc Sài Gòn thuở nhỏ, tổ chức một buổi thi ngay tại nhà tôi.

Từ đó, mỗi năm, trình độ tiến cao, các buổi thi và biểu diễn vẫn được tổ chức, thường là mượn một quán café bên ngoài làm sân khấu.

*/ Mỗi lần như thế, tôi đều mệt phờ người:

- Nào sắp xếp và tập dượt bài vở cho các em từ ba tháng trước.
- Nào phải đi kiểm quán café, điều đình giờ giấc.
- Phải mượn người khiêng đàn.
- Phải thuê người lên giây đàn.

Tất cả đều tự tôi bỏ tiền túi ra chi trả.

*/ Cây đàn upright khênh từ nhà đi, hiệu Wurlitzer màu đen bóng rất đẹp. Mỗi dịp thi là thêm một chút thân hình nó bị trầy xước hư hao.

*/ Còn phải dành thì giờ đi mua quà và bỏ công ngồi gói hàng mấy chục món khác nhau trước ngày thi.

Đủ thứ chuyện, anh Văn Thanh ạ!

*/ Các cuộc thi thường được tổ chức vào dịp Noel. Vì vậy cứ đến tháng 9 là đám học trò lại náo nức vì biết rằng đã tới lúc phải ra trình diễn ngoài công chúng. Hằng tuần, ngoài một giờ dạy có trả học phí, tôi còn luyện thi riêng cho từng em (nhất là những em giỏi, bài khó) thêm một-hai giờ không lấy tiền.

*/ Chương trình thường được chia làm ba phần:

- Phần 1: Thi đàn trên đủ cấp.
- Phần 2: Biểu diễn dương cầm hoặc vĩ cầm.

-Phần 3: Thưởng quà cho tất cả các em.

*/ Trong phần I, tôi gom các em cùng trình độ thành từng nhóm riêng rồi cho thi với nhau theo nhóm A, B, C....

*/ Thành phần ban giám khảo gồm các nhạc sĩ, nhà văn, nhà báo tên tuổi trong cộng đồng được tôi mời tới. Họ sẽ ngồi thưởng lãm, chấm điểm và xếp hạng cho các em.

+ Còn tôi là thầy dạy nên KHÔNG được ngồi vào ban giám khảo.

*/ Trong phần II biểu diễn, chỉ thuần những em giỏi, mỗi em trình tấu một hay hai bài theo khả năng riêng.

*/ Cha mẹ và bạn bè các em là khách đến dự.

*/ (TNH phụ trách việc quay phim, cuộc thi nào cũng thường trực đằng sau camera để không bỏ sót hình ảnh bất cứ em nào).

*/ Các cuộc thi và biểu diễn hằng năm không bắt buộc. Có em tánh tình nhút nhát nên không ghi tên. Nhưng thường thì gần như hơn $\frac{3}{4}$ lớp nhạc đều có trong danh sách.

*/ Cuộc trình diễn ngày Aug. 5/1995:

1/ Cốt để giới thiệu Trần Thị Như Hà, nhạc sinh xuất sắc theo học với tôi 7 năm, từ khi tám bé.

2/ Là dịp cho Như Hà chia tay thầy và bạn trước khi lên San Francisco bước vào ngưỡng cửa đại học.

*/ Buổi Aug. 5/1995 dù không có phần thi đàn nhưng cũng là dịp cho TẤT CẢ các em biểu diễn, từ em 6 tuổi với một bài non nớt trẻ thơ, đến Trần Thị Như Hà với những bản cổ điển có tầm vóc.” (...)

II. Hỏi:

“Trong bảng chương trình thấy ghi tên nhiều tác giả lớn. Những tác giả nào đã có tên trong bộ Tài Hoa Mệnh Bạc của chị?”

II. Đáp:

“Tài Hoa Mệnh Bạc là một bộ tác phẩm biên khảo (dự trù sẽ viết ra 10 tập), trình bày cuộc đời và sự nghiệp những danh tài văn học nghệ thuật thế giới.

+ Tập I dày 344 trang, xuất bản tháng 10/1992;

+ Tập II dày 392 trang, xuất bản tháng 4/1995 vừa qua.

+ Trong tập I, ngoài nhà văn Mỹ (Edgar Poe), thi sĩ Nga (Púshkin), họa sĩ Hòa Lan (Van Gogh), tôi còn viết về hai nhạc sĩ vĩ đại: Frédéric Chopin người Ba Lan và Mozart người Áo.

*/ Theo nhiều văn hữu, Tài Hoa Mệnh Bạc là một bộ sách rất cần thiết cho kiến thức người đọc về văn học nghệ thuật.

+ Các em nhạc sinh của tôi, tuy hầu hết chưa hiểu giá trị bộ sách này, nhưng trong các kỳ thi, tôi đều dùng hai tập đã xuất bản làm quà thưởng các em. Tôi hy vọng một ngày lớn lên, đọc đến, các em sẽ thấm hiểu được giá trị của những nghệ sĩ vĩ đại (đã viết trong đó) như những tấm gương sáng cho các em rèn luyện tâm tính và khả năng.”

III. Hỏi:

“Khi các em đến học, chị dùng ngôn ngữ VN hay English để giảng?”

III. Đáp:

“Hầu hết học trò tôi đều sinh trưởng tại Mỹ nên chỉ nói lưu loát tiếng Mỹ. Có em hiểu tiếng Việt rất ít hay không hiểu gì cả. Với các em này, tôi phải sử dụng tiếng Mỹ. Còn lại, tôi luôn luôn giảng dạy bằng tiếng Việt và buộc các em phải trả lời bằng tiếng Việt.

**/ Các em có thói quen đáp bằng chữ OK, tôi tuyệt đối cấm và dạy các em thưa gửi đàng hoàng.*

**/ Trong lớp tôi, lễ phép là điều đầu tiên các em được dạy. Thoạt đến lớp hoặc khi ra về, mỗi em đều phải thuộc lòng câu chào “Thưa Cô, con mới tới” hay “Thưa Cô, con đi về.”*

**/ Trong lớp, các em có thói quen trò chuyện với nhau bằng tiếng Mỹ; tôi luôn khuyên nhủ hãy dùng tiếng Việt. Tôi bảo: “Chúng ta tuy đang ở trên đất Mỹ nhưng gốc gác vẫn là người Việt. Các con nên học nói cho làu tiếng Việt. Mình biết càng nhiều ngôn ngữ càng tốt. Tiếng Việt là ngôn ngữ chính của mình, nếu không biết thì xấu hổ lắm!”*

Hẳn nhiên, làm sao các em thấu suốt được ngõ ngách quan trọng trong việc thông làu tiếng Việt. Vì vậy tôi chỉ có thể giảng trong hiểu biết hạn hẹp của các em “lý do tại sao” mà thôi.

**/ Cha mẹ các em cảm kích tôi hơn hết ở điều lễ phép và nói tiếng Việt đó. Có vị còn bảo thật với tôi: “Chỉ mỗi Cô, hai đứa con em mới chịu cúi đầu thưa hỏi, chứ chẳng bất cứ bà con nào được chúng làm cho điều ấy. Nhiều khi đang ngồi tiếp khách, thấy chúng đi vào, cái mặt trơ trơ không chào không hỏi, em ngượng muốn chết!”*

**/ Nhạc sĩ Trần Quang Nam có lần mai mỉa: “Ngoài giờ dạy đàn, chị phải nên tính thêm tiền với phụ huynh giờ dạy công dân giáo dục đi!”*

**/ Phần tôi nghĩ, làm được gì cho trẻ em cũng là điều tốt cho dân tộc Việt. Tương lai đất nước không phải thể hiện qua lớp người như anh như tôi, mà chính là qua các em. Thế hệ chúng ta đã và đang sắp bước vào quá khứ. Hơn lúc nào, khi gần đám học trò nhỏ nói ngọng ngịu tiếng Việt, tôi mới thấy thấm thía câu nói của Phạm Quỳnh: “Tiếng Việt còn, nước Việt còn.”*

IV. Hỏi:

“Các em đã tốt nghiệp của chị, có em nào còn lưu luyến quay lại thăm hỏi trường lớp? Có em nào sau khi rời chị mà vẫn tiếp tục đi theo con đường âm nhạc và đã đạt được thành tích gì chị biết?”

IV. Đáp:

“Nhạc cổ điển Tây Phương là loại nhạc bác học kinh điển. Để đạt đến trình độ khả dĩ nào đó, người nhạc sĩ phải trải qua một thời gian luyện tập rất công phu.

Ở Mỹ, trừ ra rất ít những nơi đào tạo để trở thành nhạc sĩ chuyên nghiệp (New York, Boston...), âm nhạc được kể như một môn học phụ. Trong các trường Trung hay Đại học, theo môn này là để “kiếm thêm điểm”. Phía cha mẹ bỏ tiền cho con mỗi tuần đến thụ giáo một giờ trong các lớp nhạc tư (như lớp của tôi) cũng trong ý niệm hỗ trợ cái biết về âm nhạc cho con mình được điểm cao trong trường riêng của chúng.

Tôi thì nghĩ khác.

Xuất thân trường Quốc Gia Âm Nhạc Sài Gòn, sau 10 năm học tập, tôi thấy mình rất may mắn.

Đạo đó, mỗi tuần phải học 6 giờ ký âm pháp (solfège), chia thành ba buổi, bao gồm:

+ Môn xướng âm trên 7 khóa, nhất là khóa Sol và khóa Fa 4 phải thật thông thạo;

+ Viết chính tả đơn điệu khóa Sol,

+ Chính tả hai bè khóa Sol và khóa Fa4;

+ Học nghe các hợp âm hai, ba và bốn notes;

+ Học Nhạc Sử.

*/ Riêng phần thực tập violon hay piano thì chỉ một giờ một tuần.

*/ Mỗi cuối niên khóa, có đậu lớp ký âm thì mới được dự cuộc thi nhạc khí.

+ Ở phần thi đàn, đầu tiên thi riêng với các bạn cùng thầy, sau thi chung với các bạn khác thầy.

*/ Nếu qua được tất cả các kỳ thi này thì mới được lên lớp trình độ cao hơn trong niên khóa tới.

*/ Học và thi rất trần ai, không phải dễ.

*/ Kể từ khi trở thành giáo sư âm nhạc, tôi luôn luôn muốn chia xẻ cái may của mình cho học trò bằng mọi cách, mọi phương tiện.

+ Tôi thường mở ra các khóa dạy solfège miễn phí cho tất cả các em, giúp các em đọc notes, viết chính tả và nghe âm thanh cho mau giỏi.

+ Tiếp nhận được bao nhiêu là phúc phần của từng em.

+ Còn tôi chỉ là làm hết sức những gì mình đã tiếp nhận từ trường xưa, thầy cũ.

[Có lần tôi nghe Lê Duy Linh bảo:

-Chị là người có nhiều cá tính lạ. Thường, phụ nữ chỉ yêu hoa hồng hoa lan, còn chị lại yêu marguerite, một loài hoa dại mọc bên đường, ai cũng có thể dẫm chân lên ấy. Chị sẵn sàng cho ai đó một vật hiện kim quý giá chứ không bao giờ muốn bán đi một quyển sách hay một bức tranh. Chị dạy học trò cũng theo cái cách rất lạ, dạy cái Tâm rồi mới uốn nắn cái Tài. Tại sao chị không bình thường như bao kẻ khác để chính mình không bị ray rức? Xứ Mỹ này,

vật chất được đặt lên hàng đầu giá trị. Sao chị không như vậy, học trò đưa nào trả đủ tiền thì dạy, cứ gì phải bận tâm sau khi chúng đã rời khỏi lớp?

Tôi đáp lời anh ta:

-Không như thế bởi vì “tự tôi đã không thể là như thế”. Ngày xưa tôi may mắn được học với một giáo sư có lòng thương tôi như đứa con của ông. Những gì tôi nhận lãnh từ ông chẳng phải chỉ là âm nhạc mà còn nhiều thứ trong đời sống. Thành ra ngày nay, những cái gì tôi đang hành xử trên lũ học trò đâu có nghĩa rằng tôi “ban cho chúng”, mà chính là tôi “đang trả lại thầy tôi” lòng yêu thương tôi từng nhận nơi ông thuở ngày thơ ấu thôi.]

/ Học trò mà đã theo học với tôi thì lưu lại nhiều năm, cho đến khi **không thể vượt qua nổi bức tường sắt của nhạc cổ điển mới phải nghỉ. Chỉ mỗi Như Hà làm được điều khó khăn ấy. Khả năng Như Hà bây giờ có thể tự học một mình các bản khó của các tác giả lớn. Nếu không bận bịu với việc học hành hoặc mưu sinh cơm áo, tôi tin rằng Như Hà có thể thành công trên phương diện này.*

**/ Với câu anh hỏi “Có nhớ trường cũ bạn xưa không” thì thật phải đáp, trên xứ Mỹ này, rất HIẾM khi tìm ra được một học sinh (hay phụ huynh) còn có tình cho thầy cũ sau khi đã rời lớp. Dù vậy, tôi cũng may mắn có được dăm ba đứa học trò xong đại học rồi, vẫn nhớ và đến thăm tôi.*

/ Riêng Trần Thị Như Hà, tám thiệp em gửi sau đêm biểu diễn vừa qua thật đã làm tôi vô cùng xúc động bởi không tin rằng trong cái xứ văn minh hàng đầu thế giới này mà tôi **vẫn còn tìm thấy được một em nhỏ có tình với Thầy, (y hệt thời đại ở Miền Nam VN trước tháng 4/1975, Thầy được xem trọng như Mẹ-Cha.)*

**/ Trong thiệp, Như Hà viết:*

Cô Thu Vân kính mến,

Con mua tám thiệp này từ 5 tháng trước, định trao quà và thiệp chung đến Cô nhưng rút cuộc chạy đi kiếm quà hơi lâu nên con không trao được sớm như dự định.

Có quá nhiều điều con muốn thưa với Cô nhưng chắc chắn văn từ sẽ không bao giờ diễn tả cho đủ.

Mong Cô nhận quà để làm kỷ niệm về con.

Mấy năm vừa qua, con không có phương tiện hoặc cơ hội để tặng quà cho Cô mà toàn chỉ nhận của Cô từ âm nhạc, sách vở, kẹo bánh cho chí đến tinh thần.

Lúc tan buổi trình diễn cuối cùng của con do Cô đứng ra tổ chức ngày Aug. 5/1995 vừa qua, mọi người xúm lại quanh Cô để chào hỏi ca tụng. Khi ấy con biết con cần phải nói nhiều lời với Cô lắm nhưng đầu óc tự nhiên bối rối và miệng lưỡi cứng đờ, không biết nói gì, để Mẹ phải nói giùm con vài câu.

Những buổi học đàn, Cô vẫn thường nhắc nhở khuyến khích con tập tành siêng năng thêm.

Hai năm vừa rồi vì bài vở hơi nhiều nên con không còn thì giờ tập như trước để rèn luyện technique.

Nhưng may mắn thay, con bắt đầu hiểu được những xúc cảm của bản nhạc để thật sự nhập hồn và thấu rõ cảm nghĩ của người nhạc sĩ sáng tác.

Gần mười năm học hỏi với không biết bao nhiêu giờ bực bội, chán nản khi tập dượt mới kiếm ra được món quà quý báu trong những phút mà con thực sự lạc vô được trong thế giới âm thanh.

Nhiều người bạn thay vì phải ngồi cả tiếng trước cây đàn tập đi tập lại câu nhạc thì họ lại được đi chơi hay làm những gì họ thích. Còn con thì được ban cho một kho tàng vô giá, hơn bất cứ trò chơi lý thú nào.

Nhiều người theo âm nhạc cũng lâu nhưng vẫn chưa kiếm được kho tàng này.

Thưa Cô,

Dù rằng công lao về âm nhạc của Cô rất nhiều đối với con, nhưng về đạo hạnh, Cô lại còn là người dìu dắt tận tụy trong thuở thiếu thời của con trên xứ Mỹ. Tính tình và bản chất con được rèn luyện tốt hơn là nhờ Cô, con biết được nhiều điều hay lẽ phải hơn cũng nhờ Cô. Không có cái piano làm một trong những người bạn thân, trong tương lai chắc con sẽ thấy lạ lắm.

Mong rằng món quà của con sẽ làm Cô nhớ đến Như Hà, một đứa học trò năm xưa, và sự bình an sẽ luôn luôn đến với Cô và gia đình. Con cũng hy vọng rằng ngôi nhà của Cô sẽ **MÃI MÃI LÀ NƠI TRÚ NGỰ CỦA NGHỆ THUẬT**.

Con, Như Hà. (August 20/1995).

*/ Khi trẻ em được đào luyện để hiểu và yêu được nhạc cổ điển Tây Phương đến một cấp độ cao, lúc ấy âm nhạc sẽ trở thành máu huyết các em, cha mẹ dù có muốn cản ngăn cũng không thể làm tan biến trong các em điều vừa nói.

*/ Cũng cấp độ tăng trưởng hiểu biết về âm nhạc đó, tính tình và cách cư xử các em cũng sẽ thay đổi, lắng trầm và cao nhã thêm. Các em sẽ diễn tả nội tâm hay ho KHÔNG CHỈ trên tiếng đàn, MÀ CÒN CẢ trên lời nói hoặc văn tự.

Diễn hình là như tâm thiệp của Như Hà tôi vừa nói.

*/ Thật tình tôi không những xúc động mà còn kinh ngạc trong vui mừng nữa khi đọc những lời em viết.

Tôi nói “*kinh ngạc*” là bởi trên xứ Mỹ, thật khó kiếm cho ra nhiều em nhỏ ở tuổi Như Hà mà lại có giọng văn tiếng Việt lưu loát và chính xác để diễn tả cái tâm ý chân thành đẹp đẽ của mình như thế.

Ví dụ:

1/ Để nói lên tất cả giá trị cao quý của âm nhạc, đặc biệt nhạc cổ điển Tây Phương, em đã viết:

“Con đã được ban cho một kho tàng vô giá, hơn bất cứ trò chơi lý thú nào.”

2/ Diễn tả về sự cần thiết của âm nhạc, em viết:

“Không có cây piano làm một trong những người bạn thân, trong tương lai chắc con sẽ thấy lạ lắm.”

Hơn biết bao thứ rào che, chữ “*bạn*” em dùng chỉ cái piano đã nói lên đầy đủ sự tự tin trong em trước ngưỡng cửa cuộc đời.

3/ Và không còn câu chúc nào đẹp đẽ sâu sắc hơn từ một nhạc sinh nhỏ tuổi đối với vị thầy hướng dẫn nghệ thuật: “*Con cũng hy vọng rằng ngôi nhà cô sẽ MÃI MÃI LÀ NOI TRÚ NGỤ CỦA NGHỆ THUẬT.*” (Câu này được Như Hà viết bằng chữ đứng).

Em đã dùng chữ “trú ngụ” quá hay mà đến cả một người VN đã trưởng thành trong đất nước VN, chưa chắc có thể đã biết dùng như thế!

V. Hỏi:

- *Xin chị cho biết chi tiết hơn từng em, từng bản đàn với nội dung có liên hệ gì với cá tính các em, hoặc chị cảm về em nào mà chị gửi gắm vào khi cho em đàn bản nhạc đó?*

V. Đáp:

- Với các em mới bắt đầu thì phải theo một số sách đã được ấn định trong chương trình dạy, nghĩa là chỉ luyện ngón tay, luyện tai nghe và thông suốt các bài học mà CHƯA CẦN BIẾT bản nhạc có hợp với con người và cá tính các em hay không.

Nhưng đến một giai đoạn cao hơn, các em sẽ được học những bản nhạc của các tác giả lớn, tùy theo trình độ.

*/ Thường thì mỗi em mang một cá tính.

Dạy các em trên dưới 7, 8 năm, tôi hiểu rõ tính tình và hoàn cảnh sống của từng em.

Tiếng đàn còn cho tôi thâm cảm (có lẽ nhiều hơn bố mẹ) về những uẩn khúc tâm hồn của em đó. Đến giai đoạn này thì đâu phải học nhiều tác giả nhưng mỗi em sẽ chỉ hợp với một hay hai tác giả do tâm tư cùng sự giao cảm thế nào giữa em và tác giả ấy.

*/ Ví dụ Như Hà.

+ Nhận thấy hoàn cảnh sống và tâm tính em có nhiều điều trùng giống với Mozart (không được trọn vẹn nảy nở tuổi thơ bình thường như bao em nhỏ khác), tôi đặc biệt cho em học về nhạc Mozart.

+ Và cũng nhận thấy tính tình em cao nhã hơn đám học trò đồng lứa, em lại có những nỗi buồn lãng mạn sâu kín, tôi khuyến khích em luyện kỹ về nhạc Chopin.

+ Do đó với hai tác giả này, tiếng đàn em phô diễn được rõ ràng hồn nhạc của người nghệ sĩ sáng tác.

+ Trong khi đó, cuộc đời em CHƯA ĐỦ VỐN SỐNG sôi động, hoặc là em KHÔNG CÓ những nỗi đau khổ chết người như Schubert hay Beethoven, em đàn âm nhạc hai vị này sẽ KHÔNG THOÁT được như khi chơi nhạc Chopin hay Mozart.

*/ Điểm quan trọng của một giáo sư có tài, theo tôi, là *biết khai thác và hướng dẫn* học trò mình *đi đúng* con đường âm nhạc hợp với tâm hồn em ấy.

+ Ví dụ, tôi sẽ không bao giờ khuyên một em sớm tỏ lộ bản năng ưa thích tiền bạc hay công việc kinh doanh mà đi vào ngành âm nhạc hay văn chương nghệ thuật; em sẽ KHÔNG BAO GIỜ thành công trên các lãnh vực ấy.

+ Tôi cũng sẽ không bao giờ bảo một em có bản chất hiếu động thích phô trương mà lại tiếp tục theo ngành nhạc cổ điển Tây Phương bởi BIẾT em sẽ KHÔNG ĐỦ KIÊN NHẪN và KHIÊM TỐN để vượt qua được những bức tường sắt dày cứng của loại nhạc bác học này.

+ Trái lại, tôi sẽ khuyên, nếu muốn tiếp tục con đường âm nhạc thì nên đi vào các ngành nhạc jazz, nhạc moderne hoặc nhạc VN, vừa nhanh lại cũng vừa dễ khoa trương.

Văn Thanh.

San Francisco tháng 8/1995.

[]

Trần Thị Bông Giấy.

(Bài ghi lại tại San Jose, tối thứ Bảy Sep. 14. 2019 10:14 PM).

[]